

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (teine koda)

16. veebruar 2023*

Eelotsusetaotlus – Konkurents – ELTL artikli 101 lõikega 1 keelatud tegevusega tekitatud kahju hüvitamine – Komisjoni otsus, milles tuvastati salajased kokkulepped veokite hinnastamise ja brutohinna tõstmise kohta Euroopa Majanduspiirkonnas (EMP) – Riigisisene tsiviilkohtumenetluse norm, milles on ette nähtud, et nõude osalise rahuldamise korral jäävad kohtukulud kummagi poole kanda, välja arvatud juhul, kui tegemist on kuritarvitusega – Liikmesriikide menetlusautonoomia – Tõhususe põhimõte ja võrdväarsuse põhimõte – Direktiiv 2014/104/EL – Eesmärgid ja terviklik tasakaal – Artikkel 3 – Õigus tekitatud kahju täielikule hüvitamisele – Artikli 11 lõige 1 – Konkurentsioiguse rikkumise toimepanijate solidaarvastutus – Artikli 17 lõige 1 – Liikmesriigi kohtu võimalus kahju hinnata – Tingimused – Kahju suuruse kindlakstegemine, mis on praktiliselt võimatu või ülemäära keeruline – Artikkel 22 – Ajaline kohaldatavus

Kohtuasjas C-312/21,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Juzgado de lo Mercantil nº 3 de Valencia (Valencia kaubanduskohus nr 3, Hispaania) 10. mai 2021. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 19. mail 2021, menetluses

Tráficos Manuel Ferrer SL,

D. Ignacio

versus

Daimler AG,

EUROOPA KOHUS (teine koda),

koosseisus: koja president A. Prechal, kohtunikud M. L. Arastey Sahún, F. Biltgen, N. Wahl (ettekandja) ja J. Passer,

kohtujurist: J. Kokott,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

* Kohtumenetluse keel: hispaania.

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- Tráficos Manuel Ferrer SL ja D. Ignacio, esindaja: *abogado* Á. Zanón Reyes,
- Daimler AG, esindajad: *abogados* E. de Félix Parrondo, J. M. Macías Castaño, M. López Ridruejo ja M. Pérez Carrillo ning *Rechtsanwälte* C. von Köckritz ja H. Weiß,
- Hispaania valitsus, esindaja: J. Rodríguez de la Rúa Puig,
- Euroopa Komisjon, esindajad: A. Carrillo Parra, F. Jimeno Fernández ja C. Zois,

olles 22. septembri 2022. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus puudutab ELTL artikli 101 tõlgendamist, eelkõige seoses nõudega hüvitada täielikult kahju, mis on tekkinud sellest tuleneva konkurentsivastase tegevuse tõttu, ning Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artikli 47 tõlgendamist.
- 2 Taotlus on esitatud ühelt poolt kahe kaupade autoveoga tegeleva ettevõtja – Tráficos Manuel Ferrer SLi ja D. Ignacio – ning teiselt poolt Daimler AG vahelises kohtuvaidluses, mis puudutab esimesena nimetatud kahe ettevõtja esitatud kahju hüvitamise hagi, mille ese on nõue hüvitada kahju, mis tulenes ELTL artikli 101 rikkumisest, mille Euroopa Komisjon on tuvastanud ja mille panid toime mitu veokitootjat, sh Daimler.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

- 3 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. novembri 2014. aasta direktiivi 2014/104/EL teatavate eeskirjade kohta, millega reguleeritakse liikmesriikide õiguse kohaseid kahju hüvitamise hagisid liikmesriikide ja Euroopa Liidu konkurentsioiguse rikkumise korral (ELT 2014, L 349, lk 1), põhjenduses 6 on märgitud:

„Et tagada eraõiguse raames tõhusad eraõiguslikud täitmismeetmed ja tõhus avalik-õiguslik täitmise tagamine konkurentsiasutuste poolt, tuleb mõlemat vahendit kasutada koostoides, et kindlustada konkurentsieeskirjade maksimaalne tõhusus. Nimetatud kahe rakendamisviisi koordineeritust tuleb ühtsel viisil reguleerida, näiteks seoses konkurentsiasutuste valduses olevatele dokumentidele juurdepääsu korraga. Sellise liidu tasandi koordineerimisega välditakse ühtlasi kohaldatavate eeskirjade lahknevust, mis võiks ohustada siseturu nõuetekohast toimimist.“

- 4 Direktiivi põhjenduses 11 on märgitud:

„Asjakohase liidu õiguse puudumisel reguleeritakse kahju hüvitamise hagisid liikmesriikide eeskirjade ja menetlustega. Euroopa [Kohtu] praktika kohaselt võib iga isik nõuda tekitatud kahju eest hüvitist, kui kõnealuse kahju ja konkurentsioiguse rikkumise vahel on põhjuslik seos. Kõik

siseriiklikud eeskirjad, millega reguleeritakse [ELTL] artikli 101 või 102 rikkumisest tekkinud kahju hüvitamise õiguse kasutamist, sealhulgas küsimustes, mida käesolevas direktiivis ei käsitleta, nagu kahju ja rikkumise vaheline põhjuslik seos, peavad olema kooskõlas tõhususe ja võrdväarsuse põhimõtetega. See tähendab, et need ei tohiks olla sõnastatud või neid ei tohiks kohaldada viisil, mis muudab ELi toimimise lepinguga tagatud kahju hüvitamise õiguse kasutamise liiga keeruliseks või praktiliselt võimatuks või ebasoodsaks võrreldes samalaadsete siseriiklike hagide suhtes kohaldatavate sätetega. Kui liikmesriigid näevad oma siseriiklikus õiguses hüvitamiseks ette muid tingimusi, näiteks põhjusliku seose olemasolu, piisavust või süülisust, peaksid nad saama kõnealuseid tingimusi säilitada niivõrd, kuivõrd need on kooskõlas Euroopa Kohtu praktikaga, tõhususe ja võrdväarsuse põhimõtetega ning käesoleva direktiiviga.“

5 Direktiivi põhjendus 12 on sõnastatud järgmiselt:

„Käesoleva direktiiviga kinnitatakse taas *acquis'* seda osa, milles käsitletakse õigust kahju hüvitamisele liidu konkurentsioiguse rikkumisega tekitatud kahju korral, eelkõige kaebeõiguse ja kahju määratluse osas, nagu seda on väljendatud Euroopa Kohtu praktikas, piiramata *acquis'* edasiarendamist. Iga sellise rikkumise tagajärjel kahju kannatanud isik saab nõuda kahju hüvitamist otsese varalise kahju (*damnum emergens*), saamata jäänud tulu (*lucrum cessans*) ning intressi eest olenemata sellest, kas liikmesriigi õiguses on nimetatud kategooriad määratletud eraldi või koos. [...]“.

6 Sama direktiivi põhjendus 14 on sõnastatud järgmiselt:

„Liidu või liikmesriigi konkurentsioiguse rikkumisega tekitatud kahju hüvitamise hagid nõuavad tavaliselt keerulist faktilist ja majanduslikku analüüsi. Kahju hüvitamise nõude tõendamiseks vajalikud tõendid on tihti ainuüksi vastaspoole või kolmandate isikute valduses ega ole hagejale piisavalt teada või kättesaadavad. [...]“.

7 Direktiivi 2014/104 põhjenduses 15 on märgitud:

„Tõendid on oluline element liidu või liikmesriigi konkurentsioiguse rikkumisega tekitatud kahju hüvitamise hagide esitamisel. Kuna konkurentsioiguse rikkumist käsitlevaid kohtuvaidlusi iseloomustab ebavõrdsus andmete valdamisel, on asjakohane tagada, et hagejatele antakse õigus nõuda nende nõude jaoks oluliste tõendite avaldamist, ilma et nad peaksid üksikuid tõendeid täpsustama. [...]“.

8 Direktiivi põhjenduses 43 on kirjas:

„Konkurentsioiguse rikkumised hõlmavad sageli tingimusi ja hinda, mille alusel kaupu või teenuseid müüakse ja mis toovad õigusrikkumise toime pannud ettevõtjate klientidele kaasa ülemäärase ostuhinna või muu kahju. [...]“.

9 Direktiivi põhjenduses 45 on märgitud:

„Kahju kannatanud isik, kes on tõendanud, et ta on kannatanud konkurentsioiguse rikkumise tõttu kahju, peab kahjuhüvitise saamiseks tõendama ka kantud kahju ulatust. Konkurentsioiguse rikkumisega seotud kahju suuruse kindlakstegemine on väga faktirohke protsess ja selleks võib olla vajalik kohaldada keerulisi majandusmudeleid. See on sageli väga kulukas ja hagejal on raske

koguda vajalikke andmeid oma nõuete tõendamiseks. Seega võib konkurentsioiguse rikkumisega seotud kahju suuruse kindlakstegemine luua olulise tõkke, mis takistab kahju hüvitamise nõuete tõhusat menetlemist.“

10 Direktiivi põhjendus 46 on sõnastatud järgmiselt:

„Liidu eeskirjade puudumisel konkurentsioiguse rikkumisega tekitatud kahju suuruse kindlakstegemise kohta tuleb iga liikmesriigi õigussüsteemis kehtestada kahju suuruse kindlakstegemise siseriiklikud eeskirjad ning liikmesriigid ja liikmesriikide kohtud peavad otsustama, milliseid nõudeid peab hageja kantud kahju suuruse tõendamisel täitma, milliseid meetodeid võib kahju suuruse kindlakstegemisel kasutada ja millised on tagajärjed, kui kõnealuseid nõudeid ei täideta täielikult. Liikmesriigi õigusega kehtestatud nõuded konkurentsioiguse rikkumisega tekitatud kahju suuruse kindlakstegemise kohta ei tohiks siiski olla karmimad kui samalaadsete siseriiklike hagide suhtes kohaldatavad nõuded (võrdväarsuse põhimõte), samuti ei tohiks need muuta liidu õiguses sätestatud kahju hüvitamise õiguse kasutamist praktiliselt võimatuks või ülemäära keeruliseks (tõhususe põhimõte). Arvesse tuleks võtta võimalikku pooltevahelist ebavõrdsust andmete valdamisel ja asjaolu, et kahju suuruse kindlakstegemine eeldab asjaomase turu arengu hindamist sellest vaatenurgast, kui õigusrikkumist ei oleks toimunud. Kõnealune hinnang hõlmab võrdlust olukorraga, mis on määratluse kohaselt hüpoteetiline ja mis ei saa kunagi olla täiesti täpne. Seepärast on asjakohane anda liikmesriikide kohtutele õigus hinnata konkurentsioiguse rikkumisega tekitatud kahju suurust. Liikmesriigid peaksid tagama, et taotluse korral võivad liikmesriikide konkurentsiasutused anda suuniseid kahju suuruse hindamiseks. Ühtsuse ja prognoositavuse tagamise eesmärgil peaks komisjon andma üldiseid suuniseid liidu tasandil.“

11 Direktiivi 2014/104 põhjenduses 47 on märgitud:

„Et leevendada ebavõrdsust andmete valdamisel ja teatavaid konkurentsioiguse rikkumisega tekitatud kahju suuruse kindlakstegemisega seonduvaid raskusi ning tagada kahju hüvitamise nõuete tõhusus, on asjakohane eeldada, et kartellikokkuleppe korral tekitab õigusrikkumine kahju, eelkõige hinnaefekti kaudu. Juhtumi üksikasjadest olenevalt põhjustab kartell hinnatõusu või takistab hindade langetamist, mis oleks ilma kartellikokkuleppeta aset leidnud. See eeldus ei tohiks hõlmata konkreetset kahju suurust. Õigusrikkumise toime pannud ettevõtjal peaks olema lubatud seda eeldust ümber lükata. On asjakohane kasutada sellist ümberlükatavat eeldust üksnes kartellide puhul, võttes arvesse kartellide salajasust, mis suurendab nimetatud ebavõrdsust andmete valdamisel ja raskendab hagejal kahju tõendamiseks vajalike tõendite kogumist.“

12 Direktiivi artiklis 3 „Õigus täielikule hüvitamisele“ on sätestatud:

„1. Liikmesriigid tagavad, et igal konkurentsioiguse rikkumise tõttu kahju kannatanud füüsilisel või juriidilisel isikul on võimalus nõuda ja saada kõnealuse kahju täielikku hüvitamist.

2. Kahju täielik hüvitamine taastab olukorra, milles kahju kannatanud isik oleks olnud, kui konkurentsioiguse rikkumist ei oleks toimunud. See hõlmab seega õigust otsese varalise kahju ja saamata jäänud tulu hüvitamisele ning lisaks õigust intressidele.

3. Käesoleva direktiivi kohane täielik hüvitamine ei tohi põhjustada ülemäärast hüvitamist karistuslike, mitmekordsete või muud liiki kahjuhüvitiste näol.“

13 Direktiivi artiklis 5 „Tõendite avaldamine“ on ette nähtud:

„1. Liikmesriigid tagavad, et liidus toimivas kahju hüvitamise hagiga seotud menetluses osaleva hageja taotlusel, kes on esitanud põhjendatud selgituse, mis sisaldab mõistlikult kättesaadavaid fakte ja piisavaid tõendeid, mis kinnitavad usutavalt tema kahju hüvitamise nõuet, on liikmesriikide kohtutel võimalik nõuda kostjalt või kolmandalt isikult tema käsutuses olevate asjakohaste tõendite avaldamist vastavalt käesolevas peatükis sätestatud tingimustele. Liikmesriigid tagavad, et nende kohtutel on võimalik nõuda kostja taotlusel asjakohaste tõendite avaldamist ka hagejalt või kolmandalt isikult.

[...]

2. Liikmesriigid tagavad, et liikmesriikide kohtud saavad nõuda, et avaldataks üksikud tõendid või tõendite asjakohased kategooriad, mis on määratletud nii täpselt ja kitsalt, kui see on põhjendatud selgituses esitatud mõistlikult kättesaadavate faktide põhjal võimalik.

3. Liikmesriigid tagavad, et liikmesriikide kohtud nõuavad tõendite avaldamist üksnes proportsionaalsel määral. [...]“.

14 Direktiivi artikli 11 „Solidaarvastutus“ lõikes 1 on sätestatud:

„Liikmesriigid tagavad, et ettevõtjad, kes on rikkunud konkurentsioigust ühiselt, vastutavad solidaarselt konkurentsioiguse rikkumisega tekitatud kahju eest: iga õigusrikkumise toime pannud ettevõtja peab kahju täies ulatuses hüvitama ja kahju kannatanud isikul on õigus nõuda neist igahihelt täielikku hüvitamist, kuni kogu kahju on talle täielikult hüvitatud.“

15 Direktiivi 2014/104 artiklis 17 „Kahju suuruse kindlakstegemine“ on sätestatud:

„1. Liikmesriigid tagavad, et ei kahju suuruse kindlakstegemiseks nõutav tõendamiskoormis ega tõendamisstandard ei muuda kahju hüvitamise õiguse kasutamist praktiliselt võimatuks ega ülemäära keeruliseks. Liikmesriigid tagavad, et liikmesriikide kohtutel on siseriiklike menetluste kohaselt õigus hinnata kahju suurust, kui on tuvastatud, et hageja on kannatanud kahju, ent kahju suuruse täpne kindlakstegemine on kättesaadavate tõendite põhjal praktiliselt võimatu või ülemäära keeruline.

2. Kehtib eeldus, et kartellikokkuleppealased õigusrikkumised tekitavad kahju. Õigusrikkumise toime pannud ettevõtjal on õigus kõnealune eeldus ümber lükata.

3. Liikmesriigid tagavad, et kahju hüvitamise hagiga seotud menetluses võib liikmesriigi konkurentsiasutus osutada liikmesriigi kohtu nõudmisel kõnealusele liikmesriigi kohtule abi kahju suuruse kindlakstegemisel, kui kõnealune liikmesriigi konkurentsiasutus peab sellist abi asjakohaseks.“

16 Direktiivi artiklis 22 „Ajaline kohaldatavus“ on sätestatud:

„1. Liikmesriigid tagavad, et käesoleva direktiivi materiaalõigusnormide järgimiseks [...] vastu võetud siseriiklikke meetmeid ei kohaldata tagasiulatuvalt.

2. Liikmesriigid tagavad, et [...] vastu võetud siseriiklikke meetmeid, välja arvatud käesoleva artikli lõikes 1 osutatud meetmed, ei kohaldata selliste kahju hüvitamise hagide suhtes, mis on liikmesriigi kohtule esitatud enne 26. detsembrist 2014.“

Hispaania õigus

- 17 26. mai 2017. aasta kuningliku dekreetseadusega 9/2017, millega võetakse üle Euroopa Liidu direktiivid rahanduse, kaubanduse ja tervishoiu valdkonnas ning seoses töötajate lähetamisega (Real Decreto-ley 9/2017, por el que se transponen directivas de la Unión Europea en los ámbitos financiero, mercantil y sanitario, y sobre el desplazamiento de trabajadores) (BOE nr 126, 27.5.2017, lk 42820), võeti muu hulgas direktiiv 2014/104 Hispaania õigusesse üle.
- 18 Kuningliku dekreetseadusega 9/2017 lisati 7. jaanuari 2000. aasta tsiviilkohtumenetluse seadustikku (Ley 1/2000, de Enjuiciamiento Civil) (BOE nr 7, 8.1.2000, lk 575; edaspidi „tsiviilkohtumenetluse seadustik“) artikkel 283 *bis* a, mis käsitleb tõendite esitamist kohtumenetlustes, mis on seotud konkurentsioiguse rikkumise tõttu tekkinud kahju hüvitamise hagidega. Selle sätte lõike 1 esimene lõik ja direktiivi 2014/104 artikli 5 lõike 1 esimene lõik on samasisulised.

- 19 Selle seadustiku artiklis 394 on sätestatud:

„1. Esimese astme kohtu menetluskulud jäetakse sisulise menetluse lõppedes selle poole kanda, kelle kõik nõuded on rahuldamata jäetud, välja arvatud juhul, kui kohus tuvastab ja põhjendab nõuetekohaselt, et faktilisest või õiguslikust aspektist esineb asjas märkimisväärseid kahtlusi.

Selleks et kohtukulude väljamõistmisel hinnata, kas kohtuasjas tekkis õiguslikust aspektist kahtlusi, võetakse arvesse sarnastes kohtuasjades väljakujunenud kohtupraktikat.

2. Kui nõuded osaliselt rahuldatakse või osaliselt rahuldamata jäetakse, kannab iga pool enda kohtukulud ja poole ühistest kohtukuludest, välja arvatud juhul, kui on alust jätta kulud ühe poole kanda, kuna kohtuasi on algatatud pahauskelt.

[...]“.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 20 Komisjon võttis 19. juulil 2016 vastu otsuse C(2016) 4673 (final), milles käsitletakse [ELTL] artikli 101 ja EMP lepingu artikli 53 kohast menetlust (juhtum AT.39824 – veokid), mille kokkuvõtte avaldati 6. aprilli 2017. aasta *Euroopa Liidu Teatajas* (ELT 2017, C 108, lk 6). Põhikohtuasi kostja kuulub selle otsuse adressaatide hulka.
- 21 Otsuses tuvastas komisjon, et 15 veokitootjat, kelle hulgas olid ka põhikohtuasi kostja ning Renault Trucks SAS ja Iveco SpA, olid osalenud kartellikokkuleppes, mis oli käsitatav ELTL artikli 101 ja 2. mai 1992. aasta Euroopa Majanduspiirkonna lepingu (EÜT 1994, L 1, lk 3; ELT eriväljaanne 11/52, lk 3) artikli 53 ühe ja vältava rikkumisena ning mis hõlmas keskmise suurusega veokite ja raskeveokite hinnastamise ja brutohinna tõstmise salajasi kokkuleppeid Euroopa Majanduspiirkonnas (EMP).
- 22 Põhikohtuasi kostja puhul kestis rikkumine 17. jaanuarist 1997 kuni 18. jaanuarini 2011.
- 23 Põhikohtuasi hagejad esitasid 11. oktoobril 2019 põhikohtuasi kostja vastu kahju hüvitamise hagi, mis tugines viimase rikkumisele. Rikkumisperioodil ostis D. Ignacio Mercedesese marki veoki, mille oli tootnud põhikohtuasi kostja, samas kui Tráficos Manuel Ferrer ostis 11 veokit, millest

viis olid Mercedese marki ja toodetud kostja poolt ning neli oli tootnud Renault Trucks ja kaks Iveco ning mille tehnilised omadused vastasid nende sõidukite omadele, mida oli nimetatud 19. juuli 2016. aasta otsuses.

- 24 Põhikohtuasja hagejad väidavad, et põhikohtuasja kostja rikkumise tõttu tekkis neil ostetud sõidukite ülemäärasest hinnast tulenev kahju. Ülemäärase hinna tõendamiseks esitasid nad eksperdiarvamuse, milles oli tuvastatud, et turul, mida kartellikokkulepe mõjutas, oli ülemäärane hind keskmiselt 16,35%.
- 25 Kuna osa põhikohtuasja hagejate ostetud sõidukitest ei tootnud põhikohtuasja kostja, vaid teised 19. juuli 2016. aasta otsuse adressaadid, palus kostja 11. augustil 2020 kaasata menetlusse Renault Trucks ja Iveco, väites, et kui menetlus toimub ilma nende sõidukitootjateta, rikutakse nii nende kui ka kostja kaitseõigusi. Eelotsusetaotluse esitanud kohus jättis 22. septembri 2020. aasta kohtumäärusega taotluse rahuldamata ja jättis selle määruse 23. oktoobri 2020. aasta kohtumäärusega muutmata.
- 26 Põhikohtuasja kostja vaidles vastu ka hagi põhjendatusele, esitades muu hulgas omapoolse eksperdiarvamuse.
- 27 Pärast eelotsusetaotluse esitanud kohtus toimunud eelistungit leppisid põhikohtuasja pooled kokku, et hagejatele antakse võimalus tutvuda kostja esitatud eksperdiarvamuses arvesse võetud andmetega, et esiteks võimaldada sellele arvamusele põhjalikumalt vastu vaielda ja teiseks hagejate esitatud eksperdiarvamus vajaduse korral ümber sõnastada. Andmetega tutvumine leidis aset kostja kontoris asuvas andmehoidlas. Põhikohtuasja hagejad esitasid 18. märtsil 2021 tehnilise aruande kõnealuste andmetega tutvumise tulemuste kohta.
- 28 Pärast seda, kui eelotsusetaotluse esitanud kohus oli oma kohtuistungil ära kuulanud põhikohtuasja poolte vaidluse kummagi eksperdiarvamuse üle ja nõuded, otsustas ta 25. märtsi 2021. aasta otsusega peatada kohtuotsuse kuulutamise tähtaja ja palus neil esitada oma seisukohad selle kohta, kas on otstarbekas esitada Euroopa Kohtule eelotsusetaotlus. Pooled täitsid selle palve.
- 29 Neil asjaoludel otsustas Juzgado de lo Mercantil nº 3 de Valencia (Valencia kaubanduskohus nr 3, Hispaania) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:
  - „1. Kas ELTL artiklis 101 ja seda tõlgendavas kohtupraktikas silmas peetud konkurentsivastase tegevuse tõttu kannatanu õigusega täielikule hüvitamisele on kooskõlas selline kord, mis on ette nähtud [tsiviilkohtumenetluse seaduse] artikli 394 lõikes 2 ja mis võimaldab jätta osa kohtukuludest kannatanu kanda, olenevalt selle summa suurusest, mille ta on alusetult maksnud ülemäärase hinnana ja mis talle tagastatakse tema hüvitusnõude osalise rahuldamise tõttu, mille puhul sisulise tingimusena eeldatakse konkurentsiniormide rikkumise olemasolu ja selle põhjuslikku seost kahju tekkimisega, mis kindlasti tuvastatakse, mille suurus tehakse kindlaks ja mille eest määratakse hüvitis selle menetluse tulemusel?
  2. Kas liikmesriigi kohtu pädevus hinnata kahjusummat võimaldab kahju suuruse täiendavalt ja iseseisvalt kindlaks teha, kuna tuvastatakse, et tegemist on ebavõrdse informeeritusega või et kahju suuruse kindlakstegemisel esineb ületamatuid raskusi, mis ei tohi takistada ELTL artiklis 101 osutatud konkurentsivastase tegevuse tõttu kannatanu õigust täielikule hüvitamisele koostoimes [harta] artikliga 47, ka juhul, kui konkurentsiniormide rikkumise

tõttu – mis seisneb kartellikokkuleppes, mis tekitab ülemäärase hinna – kannatanul on menetluse ajal olnud võimalus tutvuda andmetega, millele kostja enda eksperdiarvamuses on tuginetud selleks, et välistada hüvitamisele kuuluv kahju?

3. Kas liikmesriigi kohtu pädevus hinnata kahjusummat võimaldab kahju suuruse täiendavalt ja iseseisvalt kindlaks teha, kuna tuvastatakse, et tegemist on ebavõrdse informeeritusega või et kahju suuruse kindlakstegemisel esineb ületamatuid raskusi, mis ei tohi takistada ELTL artiklis 101 osutatud konkurentsivastase tegevuse tõttu kannatanu õigust täielikule hüvitamisele koostoimes [harta] artikliga 47, ka juhul, kui konkurentsiniormide rikkumise tõttu – mis seisneb kartellikokkuleppes, mis tekitab ülemäärase hinna – kannatanu esitab oma kahju hüvitamise nõude [rikkumise tuvastanud] haldusotsuse adressaatidest ühe vastu, kes on selle kahju eest solidaarselt vastutav, kuid kes kõnealust kannatanu ostetud kaupa või teenust ei turustanud?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

Sissejuhatavad märkused

30. Kõigepealt tuleb märkida, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimustes ei ole mainitud direktiivi 2014/104, vaid nendes on viidatud seal sisalduvatele mõistetele, nagu õigus ELTL artiklis 101 silmas peetud konkurentsivastase tegevuse tõttu tekkinud kahju täielikule hüvitamisele, poolte ebavõrdne informeeritus, raskused, millega liikmesriigi kohus võib sellise tegevuse tõttu tekkinud kahju suuruse kindlakstegemisel silmitsi seista, ja teo toimepanijate solidaarvastutus. Lisaks tõstatab see kohus eelotsusetaotluse põhjendustes küsimuse direktiivi artiklite 3, 5 ja 11 ning artikli 17 lõike 1 ajalise kohaldamise kohta.
31. Sellega seoses väärrib meeldetuletamist, et ELTL artiklis 267 ette nähtud liikmesriigi kohtute ja Euroopa Kohtu koostöömenetluses on Euroopa Kohtu ülesanne anda liikmesriigi kohtule tarvilik vastus, mis võimaldaks viimasel tema menetluses oleva kohtuasja lahendada. Seda arvestades peab Euroopa Kohus talle esitatud küsimused vajaduse korral ümber sõnastama. Euroopa Kohtu ülesanne on nimelt tõlgendada kõiki liidu õiguse sätteid, mida liikmesriigi kohtud vajavad nende menetluses olevate kohtuasjade lahendamiseks, isegi kui need kohtud ei ole neid sätteid Euroopa Kohtule esitatud küsimustes sõnaselgelt maininud (7. juuli 2022. aasta kohtuotsus Pensionsversicherungsanstalt (välismaal täitunud lapsekasvatusperioodid), C-576/20, EU:C:2022:525, punkt 35 ja seal viidatud kohtupraktika).
32. Järelikult, ehkki eelotsusetaotluse esitanud kohus on formaalselt piirdunud ainult sellega, et küsib ELTL artikli 101 tõlgendust – oma teises ja kolmandas küsimuses koostoimes harta artikliga 47 –, ei takista see asjaolu Euroopa Kohtul esitada sellele kohtule kõik liidu õiguse tõlgendamise elemendid, mis võivad olla tarvilikud tema menetluses oleva kohtuasja lahendamiseks, olenemata sellest, kas eelotsusetaotluse esitanud kohus on neile oma küsimustes viidanud või mitte. Sellisel juhul on Euroopa Kohtu ülesanne tuletada eelotsusetaotluse esitanud kohtu esitatud asjaolude kogumist ja eelkõige eelotsusetaotluse põhjendustest need liidu õiguse aspektid, mida on vaidluse eset silmas pidades vaja tõlgendada (vt analoogia alusel 7. juuli 2022. aasta kohtuotsus Pensionsversicherungsanstalt (välismaal täitunud lapsekasvatusperioodid), C-576/20, EU:C:2022:525, punkt 36 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 33 Mis puudutab seejärel direktiivi 2014/104 artiklite 3, 5 ja 11 ning artikli 17 lõike 1 ajalise kohaldamise küsimust, mille eelotsusetaotluse esitanud kohus tõstatab, siis on oluline teha vahet selle alusel, kas need sätted tulenevad kohtupraktikat silmas pidades ELTL artiklist 101 endast, millisel juhul on need vahetult kohaldatavad, või tulenevad üksnes sellest direktiivist, mistõttu tuleb analüüsida nende ajalist kohaldatavust direktiivi artikli 22 alusel.

Esimene küsimus

- 34 Mis puudutab õigust konkurentsivastase tegevuse tõttu tekkinud kahju täielikule hüvitamisele, mida on mainitud esimeses küsimuses, siis väärib meeldetuletamist, et tõhususe põhimõttest ja igapäevase õigusest nõuda konkurentsi piirava või kahjustava kokkuleppe või tegevusega tekitatud kahju hüvitamist tuleneb, et isikutel, kellele on kahju tekitatud, peab olema õigus nõuda mitte ainult otsese varalise kahju (*damnum emergens*) hüvitamist, vaid ka saamata jäänud tulu (*lucrum cessans*) ja intressi (13. juuli 2006. aasta kohtuotsus Manfredi jt, C-295/04–C-298/04, EU:C:2006:461, punkt 95).
- 35 Seega, tuletades direktiivi 2014/104 artikli 3 lõikes 1 meelde liikmesriikide kohustust tagada, et igal konkurentsiõiguse rikkumise tõttu kahju kandnud füüsilisel või juriidilisel isikul on võimalus nõuda ja saada kõnealuse kahju täielikku hüvitamist, ja määratledes direktiivi artikli 3 lõikes 2 täieliku hüvitamise kui õiguse otsese varalise kahju ja saamata jäänud tulu hüvitamisele ning intressi saamisele, soovis liidu seadusandja üle kinnitada olemasoleva kohtupraktika, nagu nähtub direktiivi põhjendusest 12, mistõttu peavad neid sätteid ülevõtavad riigisisised meetmed tingimata olema vahetult kohaldatavad kõigile kahju hüvitamise hagidele, mis kuuluvad selle direktiivi kohaldamisalasse, nagu on kinnitatud selle artikli 22 lõikes 2.
- 36 Sellest järeldub, et esimene küsimus puudutab sisuliselt seda, kas õigusega konkurentsivastase tegevuse tõttu tekkinud kahju täielikule hüvitamisele, nagu seda on tunnustatud ja määratletud direktiivi 2014/104 artikli 3 lõigetes 1 ja 2 ning nagu see tuleneb ELTL artiklist 101, on vastuolus selline riigisisene tsiviilkohtumenetluse norm, mis on ette nähtud tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 394 lõikes 2 ja mille kohaselt nõude osalise rahuldamise korral jäävad kohtukulud kummagi poole kanda ja kumbki pool kannab poole ühistest kuludest, välja arvatud kuritarvituse korral.
- 37 Nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktides 34 ja 35 esitatud kaalutlustest, ei puuduta õigus konkurentsivastase tegevuse ja täpsemalt ELTL artikli 101 rikkumise tõttu tekkinud kahju täielikule hüvitamisele õigusnorme, mis reguleerivad kulude jaotust kohtumenetlustes, milles seda õigust rakendatakse, kuna nende õigusnormide eesmärk ei ole kahju hüvitamine, vaid need määravad iga liikmesriigi tasandil vastavalt liikmesriigi õigusele kindlaks niisuguste menetlustega seotud kulude jaotamise korra.
- 38 Pealegi on liidu seadusandja pidanud vajalikuks jätta kohtukulude küsimus direktiivi 2014/104 kohaldamisalast välja, kuna seda on direktiivis käsitletud vaid möödaminnes, nimelt artikli 8 lõikes 2, mis käsitleb sanktsioone tõendite esitamisest keeldumise või tõendite hävitamise eest ja milles on ette nähtud liikmesriikide kohtute võimalus mõista kohtukulud välja poolelt, kes on tõendite esitamisest keeldunud või tõendeid hävitanud.
- 39 Samas väärib meeldetuletamist, et ELTL artikli 101 suhtes kehtib Euroopa Kohtu praktika, mille kohaselt ei või õigusnormid, mis reguleerivad õigussubjektidele liidu õigusest tulenevate õiguste kaitse tagamiseks esitatavaid hagnid, olla vähem soodsad kui samalaadsete riigisiseste hagide suhtes kehtivad õigusnormid (võrdväarsuse põhimõte) ja need ei tohi muuta liidu õiguskorraga

antud õiguste kasutamist praktiliselt võimatuks või ülemäära raskeks (tõhususe põhimõte) (vt selle kohta 28. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Cogeco Communications, C-637/17, EU:C:2019:263, punktid 43 ja 44).

- 40 Kuna käesoleval juhul ei ole ilmselgelt tegemist võrdväarsuse põhimõtte rikkumisega, tuleb analüüsida, kas selline riigisisene tsiviilkohtumenetluse norm, mis on ette nähtud tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 394 lõikes 2 ja mida vajaduse korral täiendab Hispaania kohtute praktika ning mille kohaselt on võimalik mõista välja kohtukulud ka juhul, kui esineb väike erinevus selle vahel, mida menetluses nõuti ja mis saadi, muudab praktiliselt võimatuks või ülemäära raskeks kasutada õigust konkurentsivastase tegevuse tõttu tekkinud kahju täielikule hüvitamisele, nagu seda õigust on tunnustatud ja määratletud direktiivi 2014/104 artikli 3 lõigetes 1 ja 2 ning nagu see tuleneb ELTL artiklist 101.
- 41 Selles kontekstis, nagu nähtub direktiivi 2014/104 põhjendusest 6, mis puudutab selle direktiivi ülevõtmiseks vastu võetud riigisiseste meetmete alusel esitatud kahju hüvitamise hagnosisid, lähtus liidu seadusandja tõdemusest, et võitlus konkurentsivastase tegevusega avaliku sektori, st komisjoni ja liikmesriikide konkurentsiasutuste initsiatiivil ei ole piisav, et tagada ELTL artiklite 101 ja 102 igakülgne järgimine, ning et oluline on hõlbustada erasektori võimalust selle eesmärgi saavutamisele kaasa aidata (vt selle kohta 10. novembri 2022. aasta kohtuotsus PACCAR jt, C-163/21, EU:C:2022:863, punkt 55).
- 42 Erasektori osalemine rahalises sanktsioonis ja seega ka konkurentsivastase tegevuse ennetamises on seda enam soovitatav, et see ei võimalda heastada mitte ainult otsest kahju, mida asjaomane isik väidab end olevat kandnud, vaid ka kaudset kahju, mis on tekitatud turu struktuurile ja toimimisele sellega, et turg ei saanud saavutada täielikku majanduslikku tõhusust eelkõige asjasse puutuvate tarbijate kasuks (10. novembri 2022. aasta kohtuotsus PACCAR jt, C-163/21, EU:C:2022:863, punkt 56 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 43 Selle eesmärgi saavutamiseks rõhutas liidu seadusandja kõigepealt direktiivi 2014/104 põhjendustes 14, 15, 46 ja 47 informeerituse ebavõrdsust selles direktiivis nimetatud liiki hagine hageja ja kostja vahel, kuivõrd direktiivi põhjenduses 14 on märgitud, et „[k]ahju hüvitamise nõude tõendamiseks vajalikud tõendid on tihti ainuüksi vastaspoole või kolmandate isikute valduses ega ole hagejale piisavalt teada või kättesaadavad“, ning kohustas seejärel liikmesriike nägema ette meetmed, mis võimaldavad hagejal seda ebavõrdsust leevendada.
- 44 Sel eesmärgil on direktiiviga 2014/104 esimesena kohustatud liikmesriike andma sellele poolele pädevus nõuda liikmesriikide kohtutelt, et nad vastavalt direktiivi artiklile 5 kohustaksid kostjat või kolmandat isikut teatud tingimustel esitama nende käsutuses olevaid asjakohaseid tõendeid. Teisena on direktiiviga kohustatud liikmesriike andma teatud tingimustel nendele kohtutele juhul, kui kahju suurust on praktiliselt võimatu või ülemäära keeruline kindlaks teha, pädevus hinnata direktiivi artikli 17 lõike 1 kohaselt kahju suurust, kasutades selleks vajaduse ja soovi korral riigisisese konkurentsiasutuse abi, nagu tuleneb direktiivi artikli 17 lõikest 3. Kolmandana on direktiiviga kohustatud liikmesriike kehtestama teatud eeldused, sh direktiivi artikli 17 lõikes 2 ette nähtud eeldus, et esineb kartellikokkuleppes tulenev kahju.
- 45 Sellest tuleneb, et erinevalt nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivist 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes (EÜT 1993, L 95, lk 29; ELT eriväljaanne 15/02, lk 288), mille tõlgendamise kohta tehti muu hulgas 16. juuli 2020. aasta kohtuotsus Caixabank ja Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (C-224/19 ja C-259/19, EU:C:2020:578), mida mainib eelotsusetaotluse esitanud kohus, ja mis eeldavad reeglina nõrgemat poolt ehk tarbijat, kes seisab silmitsi tugevama

poole ehk professionaaliga, kes on kaupa müünud või rentinud või teenuseid osutanud, kusjuures see ebavõrdne jõuvahekord, mis esineb lepingulises suhtes, on piiratud eelkõige põhimõttega, mille kohaselt ebaõiglased tingimused on keelatud ja mille rikkumise sanktsioon on üldjuhul selliste tingimuste tühistamine, on direktiivis 2014/104 silmas peetud hagisid, mis puudutavad kahju õigusvastasest tekitamisest tulenevat ettevõtja vastutust ja milles on vaidluse poolte vahel jõuvahekord, mille tasakaal võib tänu käesoleva kohtuotsuse punktis 44 loetletud kõigi selle direktiivi sätete ülevõtmiseks võetud riigisisestele meetmetele taastuda olenevalt eelkõige hageja käsutusse antud vahendite kasutamisest.

- 46 Järelikult tuleb asuda seisukohale, et seda kohtupraktikat ei saa üle kanda sellist liiki vaidlustele, mida iseloomustab liidu seadusandja sekkumine, mis andis hagejale, kes esialgu oli ebasoodsas olukorras, vahendeid, et tasakaalustada tema ja kostja vahelist jõuvahekorda hageja kasuks. Selle jõuvahekorra muutumine sõltub iga poole käitumisest, mida asja lahendav liikmesriigi kohus suveräänselt hindab, ja täpsemalt küsimusest, kas hageja on kasutanud tema käsutusse antud vahendeid või mitte, eelkõige seoses võimalusega paluda sellel kohtul kohustada kostjat või kolmandat isikut esitama nende käsutuses olevad asjakohased tõendid vastavalt direktiivi 2014/104 artikli 5 lõike 1 esimesele lõigule.
- 47 Sellest järeldub, nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktis 68, et konkurentsioiguse rikkumistega tekitatud kahju hüvitamise menetluste puhul võib juhul, kui hageja nõuded jäetakse osaliselt rahuldamata, temalt mõistlikult nõuda, et ta kannab ise oma kulud või vähemalt osa nendest, samuti osa ühistest kuludest, kui need kulud on tekkinud tema süül, näiteks tulenevalt hageja ülemäärastest nõuetest või tema tegevusest menetluses.
- 48 Seega tuleb asuda seisukohale, et niisugune riigisisene tsiviilkohtumenetluse norm, nagu on ette nähtud tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 394 lõikes 2, tõlgendatuna lähtuvalt käesoleva kohtuotsuse punktis 40 mainitud Hispaania kohtute praktikast, ei muuda praktiliselt võimatuks või ülemäära raskeks kasutada õigust konkurentsivastase tegevuse tõttu tekkinud kahju täielikule hüvitamisele, nagu seda õigust on tunnustatud ja määratletud direktiivi 2014/104 artikli 3 lõigetes 1 ja 2 ning nagu see tuleneb ELTL artiklist 101, ja järelikult ei ole tõhususe põhimõtet eiratud.
- 49 Eespool toodud kaalutlusi arvestades tuleb esimesele küsimusele vastata, et ELTL artiklit 101 ning direktiivi 2014/104 artikli 3 lõikeid 1 ja 2 tuleb tõlgendada nii, et nendega ei ole vastuolus riigisisene tsiviilkohtumenetluse norm, mille kohaselt nõude osalise rahuldamise korral jäävad kohtukulud kummagi poole kanda ja kumbki pool kannab poole ühistest kuludest, välja arvatud kuritarvituse korral.

Teine ja kolmas küsimus

- 50 Teise ja kolmanda küsimusega, mida tuleb käsitleda koos, palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas direktiivi 2014/104 artikli 17 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et kostja konkurentsivastase tegevusega tekitatud kahju hindamine kohtu poolt on lubatud olukorras, kus esiteks võimaldas viimane hagejal tutvuda teabega, millele kostja enda eksperdiarvamuses on tuginetud selleks, et välistada hüvitamisele kuuluv kahju, ning teiseks on kahju hüvitamise nõue esitatud ELTL artikli 101 rikkumise tuvastanud otsuse adressaatidest ainult ühe vastu, kes turustas üksnes osa hageja omandatud kaupadest, mille kohta väidetakse, et nende ostuhind oli selle rikkumise tõttu ülemäära kõrge. Eelotsusetaotluse esitanud kohus seab selles kontekstis niisuguse hinnangu andmise võimaluse tingimuseks selle, et on tuvastatud ebavõrdne informeeritus või ületamatud raskused kahju suuruse kindlakstegemisel.

- 51 Kõigepealt väärrib meeldetuletamist, et direktiivi 2014/104 artikli 17 lõige 1 kujutab endast menetlusnormi direktiivi artikli 22 lõike 2 tähenduses (22. juuni 2022. aasta kohtuotsus Volvo ja DAF Trucks, C-267/20, EU:C:2022:494, punkt 85), mistõttu artikli 17 lõike 1 ülevõtmist tagavad riigisisised meetmed on vastavalt artikli 22 lõikele 2 kohaldatavad pärast 26. detsembrist 2014 esitatud kahju hüvitamise hagide suhtes.
- 52 Samas tuleb esiteks märkida, et direktiivi 2014/104 kohaldamisalasse kuuluvate kahju hüvitamise hagidega taotletakse samamoodi nagu üldiselt tsiviilvastutuse tuvastamise hagidega kahju võimalikult täpset hüvitamist, kui kahju tekkimine ja omistatavus on tuvastatud, mis ei saa välistada, et juhul, kui liikmesriigi kohus otsustab hüvitise suuruse kindlakstegemise üle, jääb teatud ebakindlus alles. Seetõttu ei vasta pelk vastutuse tuvastamise kohtuvaidlustega lahutamatu seotud ebakindluse esinemine, mis tuleneb tegelikult argumentide ja eksperdiarvamuste vastandamisest võistlevas vaidluses, kahju hindamisel nõutavale keerukuse astmele, mis võimaldaks kohaldada direktiivi artikli 17 lõikes 1 ette nähtud kohtupoolset hindamist.
- 53 Teiseks piirab juba selle sätte sõnastus kahju kohtupoolse hindamise kohaldamisala olukordadega, kus kahju suurust kindlaks teha on praktiliselt võimatu või ülemäära raske, kui selle tekkimine hagejale on tuvastatud, mis võib vastata näiteks eriti suurtele raskustele esitatud dokumentide tõlgendamisel seoses hageja omandatud kauba ülemäärase ostuhinna – mis tuleneb kartellikokkuleppes – kartelliosalistele edasisuunamise proportsiooniga.
- 54 Järelikult, kuigi ebavõrdse informeerituse mõiste on küll direktiivi 2014/104 artikli 17 lõike 1 vastuvõtmise aluseks, nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktist 43, ei puutu see kõnealuse sätte rakendamisel siiski asjasse, vastupidi sellele, mida on mõista antud teises ja kolmandas küsimuses. Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 86 rõhutas, võib isegi juhul, kui pooled on kättesaadava teabe osas võrdses seisus, tekkida raskusi kahju konkreetse suuruse kindlakstegemisel.
- 55 Sellega seoses tuleb esimesena rõhutada, et käesoleva kohtuotsuse punktis 41 meenutatud eesmärk eeldas selliste vahendite kasutamist, mis võivad leevendada vaidluse poolte ebavõrdset informeeritust, kuna juba määratluse poolest teab rikkumise toimepanija, mida ta on teinud ja mida talle võidi ette heita ning millised on tõendid, millele tuginedes võis komisjon või liikmesriigi konkurentsiasutus sellisel juhul tõendada tema osalemist ELTL artiklitega 101 ja 102 vastuolus olevas konkurentsivastases tegevuses, samas kui isikul, kellele selle tegevusega kahju tekitati, ei ole neid tõendeid (10. novembri 2022. aasta kohtuotsus PACCAR jt, C-163/21, EU:C:2022:863, punkt 59).
- 56 Teisena võttis liidu seadusandja tuvastatud ebavõrdse informeerituse leevendamiseks seega vastu terve rea käesoleva kohtuotsuse punktis 44 loetletud meetmeid, mille puhul on oluline rõhutada, et need mõjutavad üksteist vastastikku, kuna kahju kohtupoolse hindamise vajadus võib sõltuda eelkõige tulemusest, mille hageja saavutas pärast direktiivi 2014/104 artikli 5 lõike 1 esimese lõigu alusel tõendite väljanõudmise taotluse esitamist.
- 57 Kolmandana peab liikmesriigi kohus võtmerolli tõttu, mis sellel sätel direktiivis on, enne kahju hindamist kontrollima, kas hageja on seda kasutanud. Juhul kui kahju hindamise praktiline võimatus tuleneb hageja tegevusetusest, ei ole nimelt liikmesriigi kohtu ülesanne astuda hageja asemele ega heastada tema tegematajätmissi.

- 58 Käesoleval juhul on olukord teistsugune, kuna kostja ise tegi pärast eelotsusetaotluse esitanud kohtult selleks loa saamist hagejale kättesaadavaks andmed, millele ta tugines viimase eksperdiarvamusele vastuvaidlemiseks. Sellega seoses tuleb esiteks märkida, et selline kättesaadavaks tegemine võib aidata kaasa võistlevale vaidlusele nii kahju tekkimise kui ka suuruse küsimuses, mistõttu saavad sellest kasu nii pooled, kes võivad oma argumente täpsustada, muuta või täiendada, kui ka liikmesriigi kohus, kelle käsutuses on tänu sellele eksperdiarvamusele – millele järgneb teise poole eksperdiarvamus, mille andmisel on arvesse võetud esimese arvamuse aluseks olnud andmeid, mis tehti kättesaadavaks – andmed, mis võimaldavad kõigepealt tuvastada hagejale kahju tekitamise ja seejärel teha kindlaks selle suuruse, mistõttu saab ta vältida kahju kohtupoolset hindamist. Teiseks ei muuda andmete kättesaadavaks tegemine kaugeltki asjakohatuks direktiivi 2014/104 artikli 5 lõike 1 esimeses lõigus ette nähtud tõendite väljanõudmise taotluse kasutamist, vaid võib hoopis hagejat suunata ja anda talle teavet dokumentide või andmete kohta, mida ta peab tingimata vajalikuks hankida.
- 59 Välja arvatud juhul, kui direktiivi artikli 5 lõike 1 kohaldamine võib avaldada mõju liikmesriigi kohtu võimalusele kahju direktiivi artikli 17 lõike 1 alusel hinnata, ei ole põhikohtuasja olukorda kirjeldav asjaolu, nimelt see, et kostja ise tegi pärast eelotsusetaotluse esitanud kohtult selleks loa saamist hagejale kättesaadavaks andmed, millele ta tugines viimase eksperdiarvamusele vastuvaidlemiseks, iseenesest asjakohane selle analüüsimisel, kas liikmesriigi kohtul on lubatud kahju hinnata.
- 60 Kolmandaks võib pool, kes esitab kahju hüvitamise nõude, mis põhineb konkurentsivastase tegevusega kahju tekitamisel, suunata selle nõude ainult ühe isiku vastu, kes on rikkumise toime pannud, arvestades, et nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 102 märkis, vastutavad konkurentsioiguse rikkumise toimepanijad kohtupraktika kohaselt selle eest üldjuhul solidaarselt (29. juuli 2019. aasta kohtuotsus Tibor–Trans, C-451/18, EU:C:2019:635, punkt 36).
- 61 Järelikult, kuna direktiivi 2014/104 artikli 11 lõikes 1 on selline võimalus ette nähtud, tuleb seda sätet pidada Euroopa Kohtu praktikat kodifitseerivaks ning samadel põhjustel, mis on esitatud käesoleva kohtuotsuse punktis 35 seoses direktiivi artikli 3 lõigetega 1 ja 2, kuulub see direktiivi nende sätete hulka, mille riigisiseseid ülevõtmismeetmed on vahetult kohaldatavad.
- 62 Samas ei või see võimalus võtta direktiivi 2014/104 kohaldamisalasse kuuluva kahju hüvitamise hagi esitanud poolelt õigust paluda asja arutaval kohtul kohustada teisi rikkumise toimepanijaid esitama asjakohaseid tõendeid direktiivi artiklis 5 määratletud korra kohaselt ja piirides, et võimaldada sellel kohtul kindlaks teha kahju tekkimine ja suurus ning seega vältida kahju kohtupoolset hindamist.
- 63 Käesolevas asjas turustasid veel kaks veokitootjat, kellele komisjon 19. juuli 2016. aasta otsuses sanktsiooni määras, nimelt Renault Trucks ja Iveco, Tráficos Manuel Ferreri ostetud sõidukeid, mistõttu nad võisid olla võimelised esitama talle tõendeid kartellikokkuleppest tuleneva ülemäärase hinna kohta, selleks et teha kindlaks, kas ja millises proportsioonis kajastus see tegelikult nelja Renault Trucksi veoki ja kahe Iveco veoki ostuhinnas. Sellega seoses väärivad meeldetuletamist, et kostjal on direktiivi artikli 5 lõike 1 esimese lõigu viimase lause kohaselt ka võimalus paluda sellel kohtul kohustada teisi rikkumise toimepanijaid asjakohaseid tõendeid esitama, mis võib osutada eriti tarvilikuks olukorras, kus nagu käesoleval juhul on eelotsusetaotluse esitanud kohus keeldunud neist kahte menetluste kaasamast.

- 64 Välja arvatud juhul, kui direktiivi 2014/104 artikli 5 lõike 1 kohaldamine võib avaldada mõju liikmesriigi kohtu võimalusele kahju direktiivi artikli 17 lõike 1 alusel hinnata, ei ole põhikohtuasja olukorda kirjeldav asjaolu, nimelt see, et kahju hüvitamise nõue on esitatud ELTL artikli 101 rikkumise tuvastanud otsuse adressaatidest ainult ühe vastu, kes turustas üksnes osa hageja omandatud kaupadest, mille kohta väidetakse, et nende ostuhind oli selle rikkumise tõttu ülemäära kõrge, iseenesest asjakohane selle analüüsimisel, kas liikmesriigi kohtul on lubatud kahju hinnata.
- 65 Järelikult, võttes arvesse eespool toodud kaalutlusi, tuleb teisele ja kolmandale küsimusele vastata, et direktiivi 2014/104 artikli 17 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et ei asjaolu, et direktiivi kohaldamisalasse kuuluva hagimenetluse kostja tegi hagejale kättesaadavaks andmed, millele ta tugines viimase eksperdiarvamusele vastuvaidlemiseks, ega asjaolu, et hageja esitas oma nõude rikkumise toimepanijatest ainult ühe vastu, ei ole iseenesest asjakohased selle analüüsimisel, kas liikmesriikide kohtutel on lubatud kahju hinnata, kusjuures hindamine eeldab esiteks, et kahju tekkimine on tuvastatud, ja teiseks, et kahju suuruse täpne kindlakstegemine on praktiliselt võimatu või ülemäära keeruline, mis tähendab, et tuleb arvesse võtta kõiki selle järelaluseni viivaid parameetreid ja eelkõige seda, et niisugused toimingud nagu direktiivi artiklis 5 ette nähtud tõendite väljanõudmise taotlus ei ole tulemust andnud.

Kohtukulud

- 66 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtu poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulud, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (teine koda) otsustab:

- 1. ELTL artiklit 101 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. novembri 2014. aasta direktiivi 2014/104/EL teatavate eeskirjade kohta, millega reguleeritakse liikmesriikide õiguse kohaseid kahju hüvitamise hagsid liikmesriikide ja Euroopa Liidu konkurentsioiguse rikkumise korral, artikli 3 lõikeid 1 ja 2**

tuleb tõlgendada nii, et

nendega ei ole vastuolus riigisisene tsiviilkohtumenetluse norm, mille kohaselt nõude osalise rahuldamise korral jäävad kohtukulud kummagi poole kanda ja kumbki pool kannab poole ühistest kuludest, välja arvatud kuritarvituse korral.

- 2. Direktiivi 2014/104 artikli 17 lõiget 1**

tuleb tõlgendada nii, et

ei asjaolu, et direktiivi kohaldamisalasse kuuluva hagimenetluse kostja tegi hagejale kättesaadavaks andmed, millele ta tugines viimase eksperdiarvamusele vastuvaidlemiseks, ega asjaolu, et hageja esitas oma nõude rikkumise toimepanijatest ainult ühe vastu, ei ole iseenesest asjakohased selle analüüsimisel, kas liikmesriikide kohtutel on lubatud kahju hinnata, kusjuures hindamine eeldab esiteks, et kahju tekkimine on tuvastatud, ja teiseks, et kahju suuruse täpne kindlakstegemine on praktiliselt võimatu või ülemäära keeruline, mis tähendab, et tuleb arvesse võtta kõiki

selle järelduseni viivaid parameetreid ja eelkõige seda, et niisugused toimingud nagu direktiivi artiklis 5 ette nähtud tõendite väljanõudmise taotlus ei ole tulemust andnud.

Allkirjad